

16.2.2021

EOAK/3130/2020

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Pasi Pölönen

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Matti Vartia

TUTKINTAVANKIEN JA VANKEUSVANKIEN OSASTOLLE SIJOITTAMINEN JA ASUTTAMINEN SAMAAN SELLIIN YM.

1 KANTELU

Kantelija arvosteli kantelussa Turun vankilan toimintaa siinä, että naispuolisia tutkintavankeja ja vankeusvankeja sijoitetaan samalle osastolle ja asutetaan samoihin selleihin. [- - -] Kantelussa arvosteltiin lisäksi vankien saamaa perehdyttämistä vankilaan saavuttaessa.

2 SELVITYS

[- - -]

3 RATKAISU

3.1 Tutkintavankien ja vankeusvankien osastolle sijoittaminen

Tutkintavankien sijoittamisessa vankilassa säädetään tutkintavankeuslain 3 luvun 1 §:ssä.

Tutkintavanki on sijoitettava eri vankilaan tai eri osastolle kuin rangaistusta suorittavat vangit. Erilleen sijoittamisesta voidaan kuitenkin poiketa, jos tutkintavanki toimintoihin osallistumista varten sitä pyytää taikka jos poikkeaminen on välttämätöntä vankien, tutkintavankien tai henkilökunnan turvallisuutta uhkaavan vaaran torjumiseksi tai se on muutoin tilapäisesti tarpeen vankilan järjestyksen ylläpitämiseksi poikkeuksellisessa tilanteessa. Tutkintavanki voidaan omasta pyynnöstään sijoittaa asumaan myös 2 a §:ssä tarkoitetulle sopimusosastolle. Muutoksenhakutuomioistuinten päätöstä odottava tutkintavanki saadaan tutkintavangin suostumuksella sijoittaa samalle osastolle kuin rangaistusta suorittavat vangit, jollei sijoittaminen vaaranna tutkintavankeuden tarkoitusta.

Alle 18-vuotias tutkintavanki on pidettävä erillään aikuisista tutkintavangeista, jollei hänen etunsa muuta vaadi.

Tutkintavankeuden aikana 18 vuotta täyttänyt tutkintavanki voidaan edelleen pitää erillään muista aikuisista tutkintavangeista, jos se on perusteltua hänen olosuhteensa huomioon ottaen. Häntä voidaan pitää samoissa tiloissa alle 18-vuotiaan tutkintavangin kanssa vain, jollei tämä ole alle 18-vuotiaan tutkintavangin

edun vastaista. (15.3.2019/326)

Miehet ja naiset on pidettävä eri asunto-osastoissa.

Yhdistyneiden Kansakuntien kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen (ns. KP-sopimus) 10 artiklan 2 a kohdan mukaan syytetyt henkilöt on poikkeuksellisia oloja lukuun ottamatta pidettävä erillään tuomituista henkilöistä ja heidän kohtelussaan on otettava huomioon heidän asemansa tuomitsematta olevina henkilöinä. Sopimus on voimassa laintasoisena säännöksenä.

Oikeusasiamiehen kanslia suoritti tarkastuksen Turun vankilaan toukuussa 2019. Tarkastuspöytäkirjassa 6.11.2019 ([EOAK/2449/2019](#)) kiinnitettiin huomiota siihen, että naispuoliset tutkintavangit olivat kaikki sijoitettuna samoille osastoille vankeusvankien kanssa. En pitänyt tilannetta hyväksyttävänä. Totesin ymmärtäväni, että tutkintavankien lainmukainen osastosijoittelu on haastavaa tilojen rajallisen määrän ja suuren vankimäärän vuoksi ja että vankila ei juurikaan voi vaikuttaa sinne sijoitettavien vankien määrään. Erillään pidon perustana on kuitenkin syyttömysolettama. Lain velvoite tutkintavankien sijoittamisesta erilleen on yksiselitteinen ja laillisuusvalvonnan näkökulmasta lakia tulee tältäkin osin noudattaa. Saatoin edellä todetun Turun vankilan, Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen aluekeskuksen ja arviointikeskuksen sekä Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikön tietoon.

Vankilan tähän kanteluun toimittamasta selvityksestä ilmenevät syyt siihen, miksi tarkastuksen jälkeenkään vankilassa ei ole voitu täysin välttää naistutkinta- ja vankeusvankien sijoittamista samalle osastolle. Selvityksen mukaan tilanteen pitäisi olennaisesti kohentua sen jälkeen, kun Hämeenlinnan uusi vankila aloittaa toimintansa ilmeisesti 1.10.2020. Todettakoon, että Hämeenlinnan vankila on selvityksen antamisen jälkeen otettu käyttöön marraskuun alussa 2020.

Selvityksen mukaan tutkintavangilta kysytään vastaanotossa Turun vankilaan saapuessaan, käykö hänelle asuttaminen samalle osastolle vankeusvankien kanssa, ja vangin kuulemisesta tehdään merkintä vankitietojärjestelmään. Tältä osin totean, että tutkintavankeuslain 3 luvun 1 §:n alkuosassa on tarkoituksellisesti säädetty eri tavalla pyynnöstä kuin momentin viimeisen virkkeen mukaisesta suostumuksesta. Osastosijoittelu vankeusvankien osastolle tutkintavangin omasta pyynnöstä on mahdollista muun muassa toimintaan osallistumiseksi tai sopimusosastolle asuttamiseksi. Sitä vastoin pelkän suostumuksen perusteella, ilman muita momentissa mainittuja edellytyksiä, tutkintavanki voidaan sijoittaa vankeusvankien kanssa samalle osastolle ainoastaan, kun kyse on muutoksenhakutuomioistuimen päätöstä odottavasta tutkintavangista. Toisin sanottuna muissa tilanteissa pelkkä tutkintavangin suostumus ei mahdollista hänen sijoittamistaan samalle osastolle vankeusvankien kanssa.

Olen myös omana aloitteena vireille ottamassani asiassa selvittänyt laajemmin naistutkintavankien olosuhteita eri vankiloissa ([EOAK/1626/2018](#)). Päätöksessäni 17.6.2020 otin esille useita asiaan

liittyviä epäkohtia ja pidin naistutkintavankinen sijoittelua vaikeasti ratkaistavana kysymyksenä, jonka ratkaisu vaatinee lisää resursseja, sekä tiloja että henkilökuntaa. Katsoin, että lakeja ja kansainvälisiä suosituksia ei ole kyetty noudattamaan pitkälti resurssisyistä. Perustuslain mukaan kaikessa julkisessa toiminnassa on kuitenkin noudatettava lakia ja naistutkintavangeille tulee taata lainmukainen kohtelu. Saatoin päätöksen oikeusministeriön ja Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikön tietoon toimenpiteitä varten. Lähetin jäljennöksen päätöksestäni myös valtiovarainministeriölle tiedoksi.

Rikosseuraamuslaitoksen naisvankiselvitys naisvankien olosuhteista, toiminnoista ja turvallisuudesta valmistui 19.10.2020 (Rikosseuraamuslaitoksen monisteita 4/2020). Selvityksessä kiinnitettiin huomiota naistutkintavankien sijoittamiseen myös Turun vankilassa. Selvityksessä katsottiin, että vankilassa on hyvät mahdollisuudet sijoittaa tutkintavangit omalle osastolleen ja tutkintavankien määrän vaihdellessa tulo-osasto voisi toimia toisena tutkintavankien osastona. Kaksi muuta osastoa voisi varata vankeusvangeille.

Edellä todetun perusteella katson, että kantelussa kerrottu ei anna minulle tällä hetkellä aihetta enempään.

3.2 Tutkintavankien ja vankeusvankien asuttaminen samaan selliin

3.2.1 Oikeusohjeet

Tutkintavankien asumaan sijoittamisesta säädetään tutkintavankeuslain 3 luvun 2 §:n 1 momentissa seuraavaa.

Tutkintavanki on mahdollisuuksien mukaan sijoitettava yhden hengen huoneeseen. Tutkintavankia ei saa sijoittaa asumaan toisen tutkintavangin kanssa, jos siitä aiheutuu vaaraa tutkintavankeuden tarkoitukselle tai vankilan järjestykselle.

Euroopan neuvoston vankeinhoitosääntöjen kohdassa 96 todetaan tutkintavankien asuintiloista seuraavaa.

Tutkintavangit on mahdollisuuksien mukaan sijoitettava yhden hengen selleihin, jollei heille olisi hyötyä asuintilojen jakamisesta toisen tutkintavangin kanssa tai jollei tuomioistuimien ole antanut erityismääräystä siitä, millaisiin asuintiloihin tietty tutkintavanki pitäisi sijoittaa.

YK:n vankeinhoidon vähimmäissääntöjen (Nelson Mandela -säännöt) säännöissä 112 ja 113 todetaan seuraavaa.

Tutkintavangit on pidettävä erillään tuomituista vangeista.

Tutkintavangit on sijoitettava nukkumaan yksin erillisiin huoneisiin, jollei paikallisesti noudateta ilmastosta johtuen muuta käytäntöä.

3.2.2 Saatu selvitys

Rikosseuraamusesimiehen mukaan ainakaan selvitystä annettaessa 18.11.2020 ei ollut tiedossa, että tutkintavanki ja vankeusvanki olisi sijoitettuna samaan selliin. Rikosseuraamusesimiehen mukaan hän ei ole myöskään tietoinen mistään tapauksesta, jossa tutkintavanki olisi vastoin tahtoaan sijoitettu vankeusvangin kanssa samaan selliin.

Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö totesi, että lainsäädännön lähtökohtana on tutkintavankien ja vankeusvankien sijoittaminen joko eri vankilaan tai vankilan eri osastoille. Tutkintavankien asuttaminen erilleen on myös kansainvälisten suositusten lähtökohta, jonka perusta on syyttömyysolettamassa. Velvollisuuteen sijoittaa tutkintavangit eri osastoille kuin vankeusvangit sisältyy luonnollisesti velvollisuus asuttaa heidät myös eri asuinselleihin. Eri osastolle sijoittamisen velvollisuudesta voidaan poiketa tutkintavankeuslain 3 luvun 1 §:n nojalla.

Aiemmin voimassa olleen tutkintavankeudesta annetun lain (615/1974) 6 §:ssä säädettiin tutkintavangin asuttamisesta. Lainkohta kuului tuolloin seuraavasti: ”Tutkintavanki on mahdollisuuksien mukaan pidettävä yksinäishuoneessa eikä häntä saa ilman suostumustaan sijoittaa asumaan yhteen muun kuin toisen tutkintavangin kanssa. Miehet ja naiset on sijoitettava asumaan erilleen toisistaan.” Lain esitöissä (HE 239/1972, s. 41) todettiin, että tutkintavanki oli mahdollisuuksien mukaan sijoitettava yksinäishuoneeseen. Jos yksinäishuoneita ei ollut riittävästi, tutkintavanki voitiin sijoittaa asumaan yhteen toisen tutkintavangin kanssa. Tutkintavangin omalla suostumuksella hänet voitiin panna asumaan muunkin vangin kanssa.

Tutkintavankeudesta annetun lain 6 §:ää päivitettiin myöhemmin lisäämällä 1 momentin perään kohta ”Tutkintavankia ei saa sijoittaa asumaan yhteen toisen vangin kanssa, jos siitä voi aiheutua vaaraa säilytysvarmuudelle, vankilan järjestykselle tai rikoksen selvittämiseksi.” Esitöiden (HE 14/1985, s. 80) mukaan lain 6 §:än lisättävät säännökset koskivat jopa muitakin samassa laitoksessa olevia. Tutkintavanki voi näet esimerkiksi pyrkiä saamaan huonetoveriksi pian toiseen vankilaan siirrettävän lähettääkseen tämän välityksellä viestejä siellä olevalle rikoskumppanilleen. Lain 6 §:n 1 momentin mukaan tutkintavanki oli mahdollisuuksien mukaan pidettävä yksinäishuoneessa eikä häntä saanut ilman suostumustaan sijoittaa yhteen muun kuin toisen tutkintavangin kanssa. Tuolloin siihen ehdotettiin lisättäväksi säännös, jonka mukaan tutkintavankia ei saanut sijoittaa yhteen toisen vangin kanssa, jos siitä voi aiheutua vaaraa säilytysvarmuudelle, vankilan järjestykselle tai rikoksen selvittämiseksi.

Keskushallintoyksikön käsityksen mukaan lainkohdan muutoksella ei ilmeisesti ollut tarkoitus poistaa kokonaan mahdollisuutta asuttaa tutkintavankia samaan asuinselliin vankeusvangin kanssa. Edellytykseksi lisättiin suostumuksen lisäksi kuitenkin se, ettei vankeusvangin kanssa samaan asuinselliin asuttamisesta saanut voida aiheutua vaaraa säilytysvarmuudelle, vankilan järjestykselle tai rikoksen selvittämiseksi.

Nyt voimassa olevan tutkintavankeuslain 3 luvun 2 §:n mukaan tutkintavanki on mahdollisuuksien mukaan sijoitettava yhden hengen huoneeseen. Tutkintavankia ei saa sijoittaa asumaan toisen tutkintavangin kanssa, jos siitä aiheutuu vaaraa tutkintavankeuden tarkoitukselle tai vankilan järjestykselle. Esitöiden (HE 263/2004 vp) mukaan pykälässä ehdotetaan säädettäväksi tutkintavangin asumisesta. Tutkintavanki olisi mahdollisuuksien mukaan pyrittävä sijoittamaan yhden hengen huoneeseen. Säännös vastaisi nykyistä tutkintavankeudesta annetun lain 6 §:n 1 momentin ensimmäistä lausetta. Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan otettavaksi myös voimassa olevan lain 6 §:n 1 momentin säännös, jonka mukaan tutkintavankia ei saisi sijoittaa asumaan yhdessä toisen tutkintavangin kanssa, jos siitä aiheutuu vaaraa vankilan järjestykselle tai tutkintavankeuden tarkoitukselle.

Voimassa olevan lain sanamuodosta saa vaikutelman siltä, ettei asuttaminen samaan selliin vankeusvankien kanssa olisi mahdollista, vaan tutkintavanki voitaisiin asuttaa samaan selliin vain toisen tutkintavangin kanssa, mikäli siitä ei aiheudu vaaraa vankilan järjestykselle tai tutkintavankeuden tarkoitukselle. Tulkitsemalla esitöitä vaikuttaa kuitenkin siltä, että nykyisen tutkintavankeuslain 3 luvun 2 §:n 1 momentilla on tarkoitettu samaa kuin aiemman tutkintavankeudesta annetun lain 6 §:n 1 momentin ensimmäisellä lauseella. Keskushallintoyksikön mukaan kyseisellä lainkohdalla olisi siis tutkintavankeudesta annetun lain esitöiden mukaan tarkoitettu sitä, että tutkintavangin suostumuksella asuttaminen samaan asuinselliin vankeusvangin kanssa on mahdollista.

Tutkintavangin suostumukseen hänen sijoittamisestaan samalle osastolle vankeusvankien kanssa ei kuitenkaan keskushallintoyksikön näkemyksen mukaan voida suoraan katsoa sisältyvän suostumusta asuttamiseen myös samaan asuinselliin vankeusvangin kanssa. Tutkintavangin suostumus tai pyyntö hänen asuttamisekseen samalle osastolle vankeusvankien kanssa ei poista tutkintavankeuslain 3 luvun 2 §:n mukaista lähtökohtaa tutkintavangin asuttamisesta yhden hengen selliin tai samaan selliin toisen tutkintavangin kanssa.

Pelkästään suostumusta asuttamiseen samalle osastolle vankeusvankien kanssa ei voida näin ollen pitää riittävänä tutkintavangin asuttamiseksi samaan asuinselliin vankeusvangin kanssa. Keskushallintoyksikkö ei kuitenkaan pidä vääränä tutkintavangin asuttamista samaan asuinselliin vankeusvangin kanssa, mikäli tutkintavanki on nimenomaisesti suostunut asuttamiseen saman osaston lisäksi samaan selliin vankeusvankien kanssa.

3.2.3 Kannanotto

Saadussa selvityksessä ei ole kiistetty kantelijan väitettä siitä, että tutkintavankeja ja vankeusvankeja olisi sijoitettu asumaan samaan selliin. Saadun selvityksen perusteella vaikuttaa siltä, että vankila on pitänyt mahdollisena sijoittaa tutkintavankeja heidän suostumuksellaan samaan selliin vankeusvankien kanssa. Myös keskushallintoyksikkö on katsonut tutkintavankeuslain säännösten mahdollistavan

tutkintavangin asuttamisen samaan selliin vankeusvangin kanssa, mikäli tutkintavanki on antanut nimenomaisen suostumuksensa kyseiselle asialle.

Tulkitsen säännöksiä toisin. En katso sääntelyn mahdollistavan tutkintavankien ja vankeusvankien asuttamista samaan selliin. Perustelen kantaani seuraavasti.

Tutkintavankeuslain 3 luvun 2 §:n 1 momentin säännös tutkintavankien asumaan sijoittamisesta on varsin yksiselitteinen ja sanamuodoltaan selkeä. Sen mukaan tutkintavanki on ensisijaisesti sijoitettava asumaan yksin omaan selliin, mutta että hänet voidaan säännöksessä mainituilla perusteilla sijoittaa asumaan samaan selliin myös toisen tutkintavangin kanssa. Säännöksessä ei ole mainintaa siitä, että tutkintavanki voitaisiin sijoittaa asumaan samaan selliin vankeusvangin kanssa, edes tutkintavangin antaman suostumuksen perusteella. Tutkintavankeuslaista on vuonna 2005 nimenomaan poistettu säännös, joka oli aikaisemmin mahdollistanut tutkintavangin asuttamiseen hänen suostumuksellaan samaan selliin vankeusvangin kanssa.

Tutkintavankeuslain 3 luvun 1 §:ssä ilmenevät ne tilanteet, jolloin tutkintavanki voidaan sijoittaa samalle osastolle vankeusvangin kanssa. Myös tällöin tutkintavangin asumaan sijoittamiseen sovelletaan saman luvun 2 §:n säännöstä. Tutkintavangin sijoittaminen samalle osastolle vankeusvangin kanssa ei siten nähdäkseni tarkoita sitä, että 2 §:n säännökset tutkintavangin asumaan sijoittamisesta eivät koskisi myös kyseistä tilannetta. Tutkintavankia ei näin voida sijoittaa samaan selliin vankeusvangin kanssa myöskään silloin, kun säännökset mahdollistavat hänen sijoittamisensa samalle osastolle vankeusvangin kanssa.

Tutkintavankeuslaissa ei ollut ennen nykyistä 1.10.2005 voimaan tullutta tutkintavankeuslakia (768/2005) säännöksiä tutkintavankien erillään sijoittamisesta vankeusvangeista. Aikaisemmassa tutkintavankeuslaissa (615/1974) ei ollut nykyisen tutkintavankeuslain säännöksiä myöskään siitä, että tutkintavangit tuli sijoittaa eri vankilaan tai eri osastolle kuin vankeusvangit. Vanhan tutkintavankeuslain 6 §:n mukaan tutkintavangin suostumuksella hänet voitiin sijoittaa asumaan myös samaan selliin vankeusvangin kanssa. Edellä todettu on ilmeisesti ainakin osittain syynä siihen, miksi edelleen tälläkin hetkellä tutkintavankien erillään pitämisessä vankeusvangeista saattaa ilmetä horjuvuutta eri vankiloissa, vaikka uudet säännökset ovat olleet voimassa jo yli 15 vuotta. Toisaalta edellä mainittu KP-sopimus, joka edellyttää syytettyjen ja tuomittujen erillään pitämistä poikkeuksellisia oloja lukuun ottamatta, on ollut myös voimassa jo vuodesta 1976.

Keskushallintoyksikkö on katsonut lain esitöitä tulkitsemalla, että vaikka lain sanamuodosta saatavan vaikutelman mukaan tutkintavankien ja vankeusvankien asuttaminen samaan selliin ei olisi mahdollista, niin kyseisellä tutkintavankeuslain 3 luvun 2 §:n 1 momentin lainkohdalla vaikuttaa tarkoitetun kuitenkin sitä, että tutkintavangin antamalla suostumuksella asuttaminen samaan selliin vankeusvangin kanssa oli mahdollista.

Omasta puolestani totean, että vanhan tutkintavankeuslain (615/1974) 6 §:n 1 momentin ensimmäinen virke kuului kokonaisuudessaan seuraavasti: ”Tutkintavanki on mahdollisuuksien mukaan pidettävä yksinäishuoneessa, eikä häntä saa ilman suostumustaan sijoittaa asuntoon yhteen muun kuin toisen tutkintavangin kanssa.” Lain esitöissä (HE 263/2004 vp s. 218) on todettu, että ”Tutkintavanki olisi mahdollisuuksien mukaan pyrittävä sijoittamaan yhden hengen huoneeseen. Säännös vastaisi nykyistä tutkintavankeudesta annetun lain 6 §:n 1 momentin ensimmäistä lausetta.” Kyseinen lause onkin uuden tutkintavankeuslain 3 luvun 2 §:n 1 momentin alussa, kuten esitöissä on todettu. Edellä mainittu lain esitöiden viittaus ei ole siten kohdistunut virkkeen jälkimmäiseen lauseeseen, jossa kerrotaan mahdollisuudesta tutkintavangin asuttamisesta samaan selliin vankeusvangin kanssa. Edellä todetun johdosta en näe asiassa ristiriitaa itse säännöksen ja lain esitöiden välillä.

Todettakoon, että lain esitöillä ei ylipäätään voida luoda lainsäädäntöä. Mikäli voimassa olevassa tutkintavankeuslaissa olisi edelleen haluttu mahdollistaa tutkintavankien ja vankeusvankien asuttaminen samaan selliin, niin tällöin olisi tullut jättää voimaan kyseinen aikaisemman tutkintavankeuslain säännös. Käsitykseni mukaan kyseisen säännöksen poistamisen on tulkittava tarkoittavan sitä, että lainsäätäjän tarkoituksena on ollut lopettaa mahdollisuus sijoittaa tutkintavankeja ja vankeusvankeja samaan selliin.

[- - -]

4 TOIMENPITEET

Saatan edellä kohdassa 3.2 esittämäni käsityksen tutkintavankien ja vankeusvankien samaan selliin asuttamisesta Turun vankilan tietoon. Tässä tarkoituksessa lähetän jäljennöksen tästä päätöksestäni Turun vankilan johtajalle.

Samalla kiinnitän Turun vankilan huomiota kohdassa 3.1 toteamaani tutkintavankien sijoittamisesta samalle osastolle vankeusvankien kanssa suostumuksen perusteella.

Saatan edellä kohdassa 3.2 esittämäni käsityksen tutkintavankien ja vankeusvankien samaan selliin asuttamisesta myös Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikön tietoon. Pyydän keskushallintoyksikköä saattamaan päätöksen tiedoksi tutkintavankiloina toimiville vankiloille.

Tutkintavankeuslain esitöissä ei täysin nimenomaisesti käsitellä kysymystä siitä, voidaanko tutkintavanki asuttaa samaan selliin vankeusvangin kanssa tilanteissa, joissa hänet omasta pyynnöstään tai suostumuksellaan sijoitetaan samalle osastolle vankeusvankien kanssa. Lähetän tämän päätöksen oikeusministeriölle tiedoksi.